

Elecciones Europeas 2014: unas elecciones constituyentes

Esther Niubó, Directora de la Fundació R. Campalans

14/06/2013 - 12:47h

El procés d'integració europea es pot qualificar, en retrospectiva, d'història d'èxit, en la mesura que la Unió Europea (UE) ha aconseguit eradicar el nivell de conflicte bèl·lic del passat entre els països del continent, i articular un espai de governança supranacional que, tot i ser millorable, ha comportat enormes beneficis al conjunt de països i ciutadans europeus. Així, ha atorgat drets de ciutadania pel fet de viure i treballar a la UE, i ha mostrat un model de benestar al món basat en els valors de progrés, de democràcia, de justícia social i de pau, durant les darreres dècades.

Ara bé, a dia d'avui, la UE està sumida en una profunda crisi econòmica, social i política –on s'hi compten problemes tant d'eficàcia com de legitimitat-, i la percepció de la ciutadania de la Unió ha esdevingut progressivament negativa, tant en els països que estan patint més directament els estralls de la política d'austeritat dictada des de Brussel·les, com en els que tenen la consciència d'estar pagant el “rescat”. Principalment, perquè no se senten del tot participants de moltes de les decisions que es prenen en el cor comunitari, les quals consideren que no es fan pensant en el seu interès. I és que, en el procés de presa de decisions, hi ha un clar predomini del Consell –que respon als interessos d'alguns Estats, en particular- i no del conjunt de la ciutadania europea. I, en aquest sentit, hi ha la sensació que les persones al capdavant d'institucions “europees” que prenen decisions clau, com la troika o el Banc Central Europeu (BCE), no són electes, mentre que els representants de la sobirania popular al Parlament Europeu no tenen prou influència en el resultat final de les decisions més rellevants sobre la governança econòmica o política de la Unió que s'acaben prenent.

Paral·lelament, la ciutadania reconeix la incapacitat dels governs d'afrontar amb eficàcia una crisi econòmica, social i financera que traspasa clarament l'àmbit de les fronteres estatals. Però alhora, precisament quan comença a veure la Unió Europea com un àmbit de governança necessària, amb poder per prendre decisions que els afecten directament, i que acaben condicionant la política econòmica i fiscal, fins al punt d'incidir en els pressupostos -que fins fa molt poc depenien exclusivament dels parlaments estatals-, percep una manca de determinació a nivell comunitari per a donar-hi resposta de manera adequada i justa (per discrepàncies estatals importants en matèria de política econòmica i financera, i per manca de voluntat de cessió de més sobirania al nivell europeu) i

exigeix més democràcia (elecció de dirigents, rendiment de comptes, etc.) a la Unió, a la vista del dèficit democràtic existent.

Pel que fa a la crisi econòmica, la ciutadania ha percebut negativament l'impacte de la Unió Monetària, precisament per les deficiències en matèria de governança econòmica i social existents en el moment del disseny de l'euro que, tot i haver estat abordades en els últims anys ("semestre europeu", Pacte Euro+, Sixth Pact, Tractat d'Estabilitat, Coordinació i Governança a la UEM, Two-Pack...), no han aconseguit reduir les fortes divergències econòmiques i socials, com seria desitjable, sinó augmentar-les. I, a més, s'han erosionat els nivells de benestar preexistents, fruit de les polítiques d'austeritat hegemòniques a l'actual Europa conservadora.

Per tant, en aquest context de crisi econòmica, d'eficàcia i de legitimitat del projecte europeu, els sentiments euro-escèptics o anti-europeus han crescut, i ho han fet en un context afegit de crisi política, que s'expressa en dinàmiques re-centralitzadores en alguns països clau, que estan debatent obertament sobre la seva possible sortida de la Unió –i, alhora, amb dinàmiques adverses per part d'algunes "nacions" històriques que es plantegen abandonar els seus Estats tradicionals per convertir-se en Estats independents, dins de la Unió Europea-, i especialment en una manca de lideratge per traçar un horitzó comunitari a mig i llarg termini prou esperançador i ambiciós en el marc global, que aposti de manera decisiva per la integració europea i la seva democratització, reorienti la política econòmica errònia que s'està desenvolupant des de fa anys, i assumeixi un rol destacat al món, traslladant un mateix missatge amb diferents veus.

No obstant, la UE no s'atura, però la maquinària avança lenta, i el primer dels escalons cap a la Unió Política, la Unió Bancària, tot just s'anuncia pel 2014, mentre que el camí cap a l'Europa Federal ni és clar ni té calendari.

Per això, arribats a aquest punt, la ciutadania té el dret d'instar la Unió Europea a afrontar amb determinació i urgència un debat important sobre el seu futur, tant en la línia d'avançar en la seva integració com de consolidar el model econòmic i social que l'ha caracteritzat fins fa pocs anys. Ara bé, la Unió Europea ho ha de poder fer de manera estretament lligada a la seva resposta a la pèrdua de benestar que està patint el continent –que, precisament, ha posat més en evidència que mai la necessitat de reformar en profunditat de les institucions europees-, i paral·lelament a l'enfortiment de la seva democràcia, ja que sembla poc desitjable pel propi projecte europeu que la Unió segueixi rebent sobirania dels Estats si aquesta no se sotmet a un major control democràtic a nivell europeu.

En aquest sentit, les eleccions al Parlament Europeu previstes pel maig de 2014 ofereixen la possibilitat de mantenir aquest transcendent debat al màxim nivell polític, però també en l'àmbit de la societat civil, i d'iniciar un veritable procés constituent per decidir la composició d'un Parlament que hauria de ser l'encarregat, com a màxim representant de la ciutadania, d'elaborar una reforma en profunditat del projecte comunitari.

Per la seva banda, la socialdemocràcia ha après la seva lliçó i, en un context de màxima expansió del neoliberalisme, ha vist la necessitat d'enfortir els seus principis internacionalistes, sortir del seu replegament en el marc de les fronteres estatals, i construir a nivell europeu la única alternativa efectiva possible al model econòmic i social que coneixem. No obstant, tot i que creiem que cal avançar cap

als Estats Units d'Europa, de manera relativament ràpida, per poder reequilibrar els poders a la Unió i convertir-la en un motor de promoció dels valors progressistes que van inspirar el seu naixement, també pensem que no es pot continuar fent camí al marge de la ciutadania, i que les eleccions europees del 2014 han de permetre abordar un debat que ha de contribuir a una reforma institucional en profunditat per millorar la democràcia, eficàcia i eficiència de l'acció política comunitària.

En aquest sentit, considerem molt positiva la proposta promoguda pel Partit Socialista Europeu d'elegir el president/a de la UE de manera directa per part de la ciutadania, així com un govern que respongui davant del Parlament Europeu, que hauria d'assumir un rol central en el sistema polític comunitari, en termes de control democràtic i rendiment de comptes.

En definitiva, conscients que no hi ha futur al marge de la Unió Europea, que necessitem que aquesta converteixi la democràcia, el progrés i el benestar en les principals banderes comunitàries del segle XXI, encoratgem a aprofitar les eleccions europees del 2014 per mantenir un debat constituent que culmini amb una veritable Constitució per una Europa Social i Federal dels ciutadans i ciutadanes, que superi la perspectiva estatal i les dinàmiques intergovernamentals preponderants avui, que aprofundeixi en la representativitat i legitimitat democràtica del projecte europeu, i que projecti en el futur més Europa, però una Europa diferent i millor: social, federal i democràtica.